

יום	יום לחודש	יום מוהר"ן	ליקוטי הלכות	מסנה מוהר"ן	חיי מוהר"ן	שולחן ערוך
שבת	ט'	לה.	צה.	חורה	תצו-תצו	י"ט ב'
א	י'	לה.	צו	ו:	תצו-תק	כ"א ב'
ב	י"א	לו.	צו	ז:	תק-תקב	כ"ג ב'
ג	י"ב	לו:	צה	ז:	תק-תקד	כ"ה ב'
ד	י"ג	לו.	צט	ח.	תק-תקו	כ"ז ב'
ה	י"ד	לו:	ק	ח:	תק-תקח	א' ב'
ו	ט"ו	לה.	קא	חורה	תק-תקי	ג' ד'

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

425 | פרשת חקת | ט' תמוז תשפ"ה

דבר המערכת

לב כל יהודי מאמין קרוע ושסוע מפני רוע הגזירה המרה על מנוחת ישני עפר בעיר 'הוד' ועוד. צרה זו מתווספת על שאר הגזירות המרות הניתכות כים סוער על החיים בארץ הקודש ובכל העולם כולו. אולם אנו מאמינים שכל אלו הגם רמזי התקרבות של אהבת עולם, כדי שנתעורר ונשוב אל ה', וכדי שנזעק אל ה' ונמתיק זאת, ונמשיך ישועות מקיפות מופלאות.

מוהרנ"ת מאיר את עינינו שמצות 'פרה אדומה' שמתהרת מטומאת מת מלמדת אותנו שאפילו המת שנראה כלפי חוץ כאילו נפשו נפרדה לגמרי מגופו, אולם לאמיתו של דבר "אנו מאמינים שאין הפירוד פירוד גמור לעולם ח"ו, רק הוא לפי שעה עד זמן התחיה, וגם בעת המיתה קודם התחיה נשאר בהגוף קיסטא דחיות כמו שאיתא בזוהר הקדוש. אדרבא, עיקר חיבור הפנימיות עם החיצונית, דהיינו הנפש עם הגוף, הוא דייקא על ידי המיתה. ועל כן 'טוב מאד זה המות' כמו שאמרו חז"ל, כי המיתה לישראל הכשרים הוא רק כמו שינה שעל ידי זה נתחדש הנפש ונתחזק יותר" (ליקוטי הלכות, פקדון ד, כא).

הגזירה הזאת של 'חיטוטי שכב', כאשר חדלי אנוש פוגמים כל כך באמונה יסודית זו שהמת ממשיך לחיות וביתר שאת מבחינו, מעוררת אותנו להתעצם יותר ויותר באמונה זו של חיבור החיצונית עם הפנימיות, ומלבד פעולות המחאה והתפילה המחוייבים בעת גזלת המת מנחלתו וחילול שם ה' מסוף העולם ועד סופו, נתעורר גם לחבר יותר ויותר כל פעולה חיצונית וגשמית אל החיים הנצחיים; לא לחיות חיי רשע שבחייו קרוי מת, אלא לזכור בכל דבר את האמת הנצחית המחייבת ומקיימת כל דבר לעד ולעולמי עולמים, ולחפש את כבוד ה' שבכל מעשה גשמי, שהיא המחברת אותנו לעולם שכולו טוב, עולם של חיים בלתי פוסקים לטוב לנו לנצח.

העורכים

פניני אור

אמרות טהורות מרביה"ק ותלמידיו

פעם אחת אמר לי: "כל מה שאתה רואה בעולם הוא רק בשביל הבחינה, כי כל העולם ומלואו לא נברא רק בשביל הבחינה".

(חיי מוהר"ן)

לְטִהַר טְמֵאִים, לְטַמֵּא טְהוֹרִים, בְּאוֹמֶר קְדוֹשׁ

אורחות חיים לדרכי מות חלילה, ומי שרוצה להינצל מטעות צריך להתפלל הרבה לה' שידריך אותו בדרך אמת, שלא יטה לימין או לשמאל, שההתחזקות לא תביאה להתרפות ומאיידן שההתעוררות לא תביאה לעצבות ויאוש.

וכפי שרבי נתן מעורר: "באמת צריכין לצעוק ולזעוק הרבה לה' יתברך שיוליכנו בדרך הישר והאמת תמיד, אולי יזכה להתקרב לה' יתברך כראוי, כי **צריכים לזכות גדול וישועה ורחמים גדולים והשתדלות ויגיעה גדולה כל ימי חיינו, שיזכה לילך בכל עת בדרך הקודש באמת לאמונה ולא יטה לימין ולשמאל**, באופן שיזכה להגיע למה שצריך איש הישראלי להגיע במספר ימי חיי הבלו, שלא יטעה את עצמו ח"ו" (ליקוטי הלכות, יין נסוך ד, יז).

לצד התפילה, יש ללמוד בספרי צדיקי אמת ולעורר כוחם וזכותם, כדי לזכות לקבל בקיאות נכונה בהליכה בדרך זו המורכבת משתי הפכים אלו, וכפי שמוהרנ"ת כותב: "אף על פי שהבעל תשובה צריך לצעוק ולבכות הרבה לפני השם יתברך ולשבר לבו מאד, אבל אף על פי כן צריכים להיות בקי בהלכה זאת מאד, שלא יבוא על ידי זה לעצבות ומרה שחורה דסטרא אחרא", ומסיים שם: "ועל כן באמת עיקר דרכי התשובה אי אפשר לקבל כי אם על ידי גדולי הצדיקים שהם מורים לנו דרכי התשובה בחינת בקיאות בהלכה" (שם, שבת ב, מה).

בפרשתנו אנו לומדים על מצות פרה אדומה שנקראת 'חוקה', מפני שיש בה ניגוד מופלא: היא מטהרת טמאים ומטמאת טהורים. רש"י מביא שהשטן ואומות העולם מצערים לישראל ומזלזלים במצוה זו שלכאורה אין בה טעם; או שהיא מטהרת או שהיא מטמאת. אולם אנחנו מקבלים את האמת בדרך 'חוקה', שאכן יש בה את שתי הכוחות, ועלינו רק להיצמד לדרך התורה שתוביל אותנו בכל פעם למקום הנכון.

מוהרנ"ת מוצא בניגוד זה שבמצות פרה, רמז לניגוד שבין שתי הדרכים דלעיל, ההתחזקות וההתעוררות. פרה אדומה מרמזת על מידת הדין המתעוררת מול כל עוונותיו של אדם, ויש להמתיק זאת בהתחזקות של 'תמימה' שהיא הארת הנקודה טובה התמימה והקדושה שעדיין קיימת בו, אך לעומת זאת, מי שנמצא במצב יציב בעבודת ה' ואומר לעצמו את דברי ההתחזקות שהוא כבר במקום הראוי והנכון ושאינו לו לתבוע מעצמו יותר, הרי זו גאווה מאוסה. "כי זאת הבחינה, מה שדן את עצמו לכך זכות ומוצא בעצמו נקודות טובות, מטהרת טמאים ומטמא טהורים. כי מי שהוא במדרגה התחתונה צריך דוקא למצוא זכות בעצמו כדי שלא יפול לגמרי ח"ו, ועיקר טהרתו ותשובתו על ידי זה דייקא. אבל מי שהוא טהור, כשיחזיק עצמו במדרגת הטוב, בוודאי נפגם על ידי זה, כי יפול לגדלות ח"ו" (ליקוטי הלכות, השכמת הבוקר א, ב).

רבינו הקדוש מגלה: "פרה, זהו בחינת תפלה, כמ"ש ונשלמה פרים שפתנו" (ליקוטי מוהר"ן, נה). אין עצה ואין תבונה כי אם להרבות בתפילה שאכן ניקח כל דרך רק להתקרב על ידי זה להשי"ת, מבלי להטעות את עצמנו, ואז נזכה לטהרה ולתשובה שלימה.

כל החיזוקים הללו נועדו רק להשקית את המצפון הבורע שלך. במקום שתייסר עצמך על כל מה שאתה עושה שלא כהוגן ועל כל מה שאתה לא עושה בעבודת ה', אתה מדבר דברי חיזוק בְּיִקְרָת כל נקודה טובה, וחש כאדם השלם... חברו מזלזל בו, מצליף בכל עוז מול ההתחזקות שהוא מנסה לחזק עצמו בעת ירידתו. אין לו מה לענות, גם הוא מלא יסורי מצפון על נפילותיו, והנה בא זה ומעמידו פנים אל פנים מול האמת הנוקבת.

הוא לקח לעצמו ספר מוסר, מנסה לבטוש ולהכות על צור לבו הקשה כאבו, לעורר את נפשו מקפאונה וקריירתו, לייסר ולרסן מעט את מאווייו העזים המשכיחים את התכלית ומושכים אותו חלילה לעברי פי פחת. חברו היושב לידו מתחיל לזלזל בו: 'זכי לא ידעת שרבינו הקדוש רצה רק התחזקות, מהי השחרות והכבדות הזאת, תעשה מילתא דשטותא, הכל יעבור'.

שתי הפכים, שני קצוות, שני דרכים מנוגדות, ועל שניהן הזהיר רבינו הקדוש; מצד אחד עורר אותנו לזכור תמיד בעלמא דאתי ולחשוב היטב מהאחרית שבה נצטרך לתת דין וחשבון, כאשר העצה לכך היא גם ללמוד בספרי מוסר אמיתיים המעוררים על כך. וכדבריו של מוהרנ"ת שצריך "לזכור תמיד בעלמא דאתי שמתגבר כנגד זה הרע עין להשכיח מלב ח"ו הזכרון הזה, ובשביל זה צריכין ללמוד ספרי מוסר שנתייחדו על פי דברי חז"ל בגמרא ומדרשים ועל פי צדיקי אמת, כי כל הספרי מוסר האמתיים מזכירין את תכלית עולם הבא" (ליקוטי הלכות, ברכות הראיה ה, די). מאידך, הוזהרנו מאד לילך עם יסודי ההתחזקות כפי שנתבאר בתורה 'אזמרה' (ליקוטי מוהר"ן, רפב). "כי הוא יסוד גדול לכל מי שרוצה להתקרב להשם יתברך, ולבל יאבד עולמו לגמרי ח"ו. כי רוב בני אדם שרוחקים מהשם יתברך עיקר ריחוקם הוא מחמת שנופלים בעתם, שרואים בעצמם גודל קלקולם שקלקלו מעשיהם... על כן צריכים להתחזק מאד לילך עם התורה הזאת, לחפש ולבקש בעצמו בכל פעם איזה מעט טוב ונקודות טובות, ועל ידי יחיה יושמח את עצמו ויצפה לישועה עדיין" (ליקוטי מוהר"ן, שס).

יושב אדם ותוהה: באיזו מהדרכים עלי ללכת עתה? אולי עלי להתעורר? אולי עלי להתחזק? אולי אני מטעה את עצמי כשאני בוחר את אחד מהדרכים? מה, מתי, כמה ואיך?

והתשובה היא: אכן אין כאן הוראה מוחלטת, כמו מי שמהלך בדרך שצריך להיות זהיר ומחושב שלא לטעות, שלא לפנות לנתיב הלא נכון, כך גם בדרכי העבודה; אי אפשר להורות הוראה תמידית וקבועה, אלא יש לחפש ולבקש ולהתבונן ולרצות ולייחל ללכת בדרך האמת בכל פעם. עתים צריך להתעורר, ועתים יש להתחזק, וחוזר חלילה. יש לעמוד עם היד על הדופק ולראות לאן מושכו יצרו וללחום כנגדו. רגע אחד הוא מקרר, ואז יש להתעורר. ברגע שאחריו הוא מעציב ומייאש, ואז יש להתחזק. מי שלא זהיר לבקש ולחפש את האמת עלול להיכשל, היצר לא מניח לאף אחד והוא מטעה בכל רגע, ברצותו להפוך

לימוד תורה מתוך הדחק

שאלה:

אני עובר עתה תקופה קשה ל"ע, ואני טרוד מאד בטרדות וגם בדאגות. ורציתי לשמוע דברי חיזוק, איך לא ליפול מלימוד התורה גם בזמנים כאלה.

תשובה:

אח יקר!

ראשית כל, כולנו מאחלים לך בשורות טובות ישועות ונחמות, ושתגיע התקופה הקשה לסיומה בנקל ובמהירות.

אך שים לב:

גם לו יצויר שאכן יגיעו, בקרוב או במאוחר, ימים בהם "תִּפְנֶה" מתלאותיך וטרדותיך אשר אתה טרוד בהם כעת, ובאופן יחסי תחיה חיי נחת, ותוכל לשקוד על התורה ועל העבודה ללא שום מפריעים בגוף ונפש וממון - גם אז, אין שטות גדולה מזו להמתין ולומר "לכשאפנה אשנה".

שכן, דווקא הלימוד בזמן זה של בלבול ודוחק, הוא "עיקר שעשועיו יתברך".

"כי עיקר שעשועיו יתברך הוא כשלומדין תורה בצר לאדם מתוך בלבולים ודחקות, כי זה עיקר מעלת האדם על המלאכים שיש לו מניעות ובלבולים כאלה והוא מקרב עצמו להשם יתברך ולהתורה מתוך יסורים ומניעות והשתטחות והתפשטות הסטרא אחרא כזה, שהם משתטחים בכל פעם כמו נהרות ותהומות ממש, כמו שכתוב תהום אל תהום קורא" (עלים לתרופה, מכתב מיום י"א טבת ת"ד).

כך שדווקא עת הקושי והצער, הוא הזמן המתאים ביותר

להתחזק בהתמדת התורה ביתר שאת ויתר עז.

"כי תורתו בעת הזו חביבה מאד בעיני השם יתברך ותורתו גוברת על כל מכאוביו ודאגותיו, וכל דף גמרא או משניות שלומד בעת צר לו, שוקל יותר ממאה דפים שלומד בהרִוּחָה, וכמו דאיתא באבות דרבי נתן שפעם אחד בצער חשוב יותר ממאה פעמים שלא בצער, ותורתו זו שלומד בעת דוחקו מתקיימת בידו כמו שאמרו חז"ל" (שם עולם' להח"ח, חלק א, פרק כג).

תורה שכזו, הנלמדת מתוך הדחק, יש בה גם סגולה מיוחדת להמשכת חסדים ולגירוש כל בעלי הדין וכוחות הטומאה, כאשר גילה לנו רבינו:

"על ידי התורה שלומדין בצר לאדם בעניות ובדחקות, על ידי זה נמשך עליו חוט של חסד, ומגרש כל בעלי הדין וכל סטרא דמסאבא. ועל ידי זה מתקן הדיבור ומעלהו לשורשו, עד שזוכה לפרש שיחתו היטב לפני השם יתברך, לדבר בחמימות שבלב דברי אמת שבלב" (ליקוטי עצות, תלמוד תורה, לו. ע"פ ליקוטי מוהר"ן תורה ל"ח).

הבורא הוא שתלמד במצב של 'לא תפנה' - שלא יהיה לך זמן, ואף על פי כן בתוך זה תתחזק ללמוד" (אוסף מכתבים, חלק א, מכתב כד).

ואיזהו שוטה? המאבד מה שנותנים לו, ותחת לנצל את זמני ה"לא תפנה", הוא מעביר אותם בבטלה ובציפייה לזמן שבו ייפנה ותורתו תאבד את החשיבות המיוחדת של 'תורה מתוך הדחק'... ובכך הוא מאבד "אבידה שאינה חוזרת".

וכפי שכותב מוהר"ת לאברך שנקלע למשבר כלכלי, והתרשל בלימודו:

"כלך מדרך זה חביבי וידידי. כי אני בטוח בהשם יתברך שבדאי יתקן לך השם יתברך בכל עניני הדחקות והתלאות שלך וירחיב ירך ותמכר סחורתך בטוב בעזרת השם יתברך והכל יתהפך לטובה, אבל הימים שאבדת בלא תורה שיכלת לחטף מתוך היסורים דיקא - זה אבדה שאינה חוזרת!" (עלים לתרופה, מכתב מיום י"א טבת ת"ד).

ולסיום, בשורה משמחת:

מי שאכן מקבל עליו עול תורה, ואינו אומר "לכשאפנה אשנה", אלא בורח גם בתוקף תלאותיו וטרדותיו אל התורה הקדושה - זוכה לסיוע מיוחד מן השמים.

"וכל שעושה כן ופחץ בברכה, מן השמים מסייעין אותו ומקילין מעליו טרדות העולם המבהילות, ומעבירין ממנו עולן של בריות, ושוכן בשמחה כל ימיו בעולם הזה, וטוב לו לעולם הבא, ואשרי המדבר לאוזן שומעת" (ספר החינוך, מצוה תיט).

פניני התחזקות והתעוררות

שנערכו ונעבדו מתוך אוצרות שיהותיו של הגר"מ שבע"ט שליט"א

שביבי אור

בקש שלום ורדפהו

כלי שום שאלות...

והנה, עיינו רואות שכאשר נתעורר בבית יהודי ספק בהלכות איסור והיתר, כגון בהלכות תולעים או בשר בחלב וכיו"ב, הולכים לרב לשאול, והגם שיש כמה היתרים של ביטול ברוב וכיו"ב, ולפעמים הוא רק ספק דרבנן, אעפ"כ הולכים לשאול ואין מורים היתר לעצמם. ולעומת זאת בהלכות לשון הרע ומחלוקת, ממציאים היתרים במהירות עצומה, בלי שום ישוב הדעת ושאלת רב... והוא נורא ואיום, פחד אלקים, וזה חורבן נורא המוביל לשאול תחתיות, ה' ירחם.

"אפילו על פתחו של גיהנם אין חוזרים בתשובה"

דבר נפלא מובא בערבי נחל על מאמר חז"ל "רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרים בתשובה", ומשמע שבגיהנם גופא חוזרים בתשובה, ולכאורה יש להבין מה ההבדל, הלא גם בפתחו גם כן רואים את העונשים הקשים שמקבלים הרשעים על עוונותיהם, ומדוע שם עדיין אין חוזרים בתשובה? והביאור בזה הוא, כי יש אנשים המבלים שנותיהם בחטא, בלבוש של מצוות, ובעיניהם נחשבים לצדיקים

בהצלחותיך המרובים... ותהיה עיינו צרה להניח לו להרוויח עלינו כל כך.

דעותיהן אין שוות

ובאמת ליסודן של הדברים, המציאות של 'חילוקי דעות' הוא דבר טוב ומוכרח, כי כשם שאין פרצופיהן שוות כך אין דעותיהם שוות, וכך הטביע ה' את בריאתו, אך האדם צריך לזכור שאסור לשנוא מי שאינו בדעה אחת שווה עמו!

כי כשם שלא יעלה על דעת האדם לשנוא אנשים אחרים בגלל שאינם נראים כמותו, כך אסור לשנוא אותם כיון שאינם שוים לדעתו...

אלא שהיצר בתחבולותיו מכניס ארס המחלוקת בלב האדם, ומגדיל צד האחד כאילו היא מצוה גדולה ועצומה שהוא תיקון העולם, ואת הצד השני הוא מצייר שהיא עבירה גדולה וחורבן העולם!

וכלשון רבי אברהם ב"ר נחמן בספר 'כוכבי אור' בענין המחלוקת: "וכל אחד מדמה בנפשו שהוא מבין אמתי על חברו, שחבירו מחריב עולמות והוא רוצה לבנותם; שחבירו כולו שקר והוא כולו אמת. וזה הדבר בעוכרנו להרחיק מהאמת יותר מהכל".

היצר הרע מתלבש במצוות המחלוקת

אחד מהאופנים החזקים שעל ידם מצליח הבע"ד להכניס מחלת המחלוקת בישראל, הוא ע"י התלבשות במצוות. ובכל המחלוקות שהיו - בכל המקומות ובכל הזמנים ובכל הדורות מאז היתה ישראל לגוי עוד מזמן מתן תורה, ועוד קודם לכן אצל קין והבל, בתוך כל עדה קדושה ובכל חוג - תמיד היתה יד הבעל דבר על העליונה, ובעצתו של מחלוקת הצליח לאסוף עבירות רבות של בין אדם לחבירו ובין אדם למקום ללא גבול רח"ל.

ובענין זה מתלבש הבע"ד במצוות, ומפתה ומסית שהיא מצוה להחזיק במחלוקת.

וכדבריו המפורשים של מוהר"ן ת"ת: "אין לך דבר שהבעל דבר יוכל להטעות את האדם ולהפוך עברות למצוות כמו בענין מחלוקת, שם מרקד הבעל דבר, כי בענין זה יכול בכל להתלבש עצמו במצוות ולהפוך עוונות הגדולים בתורה למצוות גדולות" (ליקוטי הלכות, יין נסך ד, טו).

וסימן לדבר שהוא מצד הסט"א, שבגלל כן נכשלים בהמון איסורים חמורים מדאורייתא ומדרבנן ה"י

וכבר הגיע הזמן שנאמר להבעל דבר די

נייר שאין בו חשש חילול שבת

שנחשב למלאכת פרהסיא, שכל מלאכת פרהסיא דינה כמלאכת מחובר שאסורוהו עולמית (סי' רמז ס"ב דו).

ואין להתיר מטעם שרוב הנייר שיש במפעל הם של ימות החול, והם בטלים ברוב. בדבר כלל מאספים את כל הניירת שבאותו ייצור לחבילות, וכל חבילה היא דבר חשוב שנמכר במנין, ודבר שבמנין אינו בטל, ולכן מי שמזמין מהמפעל נייר אינו יכול לסמוך שהחבילות שמקבל אינו משל שבת.

שנית, משום **מצוה הבאה בעבירה**, דכיון שהנייר נוצר בדרך איסור אסור ללמוד בו משום מצוה הבאה בעבירה, וכמובא בספר **חסידיים** (סי' תשעב) שהמתפלל בסידור שגגב מחברו אינו יוצא מצות תפלה משום מצוה הבאה בעבירה, וצריך לחזור ולהתפלל.

שלישית, משום **מסייע למחללי שבת**, כי כידוע היה דעת **הקהלות יעקב והחזון איש** ז"ל שמי שקונה ממפעל של ישראל המחלל שבת, דבר הנעשה בחול, ואם היו כל היראים נמנעים מלקנות אצלו, היה ממעט בחילול כמה משבתות השנה, או שהיה ממעט בפועלים, או בשעות העבודה או בכמותה, נמצא שכל קונה וקונה מסייע שיחלל שבת יותר ישר בזה איסור לפני עיור דאורייתא. והביאם **המנחת יצחק** (ח"א סי' עט).

אמנם יש להעיר בדבדעבד מי שמוצא ספר ללמוד בו ואינו יודע מהיכן מקור הנייר, יכול לסמוך על כל דפריש מרובא פריש, בשביל ללמוד בו, דדין כל דפריש שייך גם בדבר שבמנין (עי' שו"ע ח"א סי' תיקי סק"ה ודוק).

לדאבוננו ישנם מפעלים לייצור נייר כאן בארץ ישראל שפועלים 24 שעות ביממה 7 ימים בשבוע רח"ל, ויש חשש גדול על הנייר שלהם שנוצר מתוך חילול שבת רח"ל. וידוע על **הגר"י קניבסקי** ז"ל בעל הקהילת יעקב שהיה מקפיד מאוד על זה, וציין תמיד על הכריכה בספריו 'נדפס על נייר שאין בו חילול שבת ח"ו'. ובנו **הגר"ח** ז"ל רשם בכתיבת ידו על קונטרס 'בשער המלך' שהוציא: דאם לא כן אסור לקנות מהם וכמבואר בקהילת יעקב ח"ב סי' ז' (קטלוג ברנד עמ' 230).

גם הבד"צ הדפיסו כרוז על זה ביום ב' מרחשוון שנת תשמ"ח בזה הלשון: 'נודע לנו ממקורות מהימנים כי בית החרושת לנייר בחדרה מחלל שבת קודש, על כן כל הספרים הנדפסים על נייר בית החרושת הנ"ל הם מצוה הבאה בעבירה ומסייעים בידי עוברי עבירה חס וחלילה, וכל אחד ואחד יקפיד ללמוד ולרכוש ספרים קדושים שאין בהם חילול שבת ח"ו, הכו"ח הבד"ץ דפה עיר הקודש ת"ו. וחתמו על זה חברי הבד"ץ'.

נבאר חשש האיסור;

ראשית, משום **איסור מעשה שבת**. שהעושה מלאכה במזיד בשבת קנסו חז"ל שאסור לו ליהנות ממנו לעולם, ואם עשאו בשביל למכור לאחרים אסור גם לאחרים, ולכן מומר שמיצד דבר על ידי חילול שבת אסור ליהנות מהמוצר, כך מבואר **במשנה ברורה** (סי' שיש סק"ה וסי' תמח סק"א) וכן פסק **הכתב סופר** (א"ח סי' ג). ובפרט בעסק גדול

גם **במכתבי החפץ חיים** (מכתב כז) כתב על זה דברים חוצבים בזה הלשון: הנה אחד שאלני אם מותר להשהות בביתו או אולי בחצירו מי שיש לו שם עסק שהוא מחלל שבת בפרהסיא. לדעתי פשוט דאסור, שהוא מכין לו סיבת העבירה על ידי שמשכיר לו המקום לזה והוא בכלל לפני עיור, דאם ישכור מיראלי במקום אחר יעבור אותו ישראל, ולאו עכברא גנב אלא חורא גנב. והמעות שמשכרים בדברים שיש בהם סיוע לחילול שבת לא יהיה בהם שום הצלחה, ועל כן כל מי שירא לנפשו יהיה זהיר מאד מאד שלא יהיה מסייע לעוברי עבירה, ובפרט עבירה חמורה בזו שהמחלל שבת עקובד עכו"ם ע"כ.

סברת המקילים

אמנם מדברי האחרונים הנ"ל נראה שהעולם נוהגים להתיר על סמך שני עיקריים אלו;

יסוד איסור לפני עיור היא שלא להכין את סיבת העבירה לחוטא, שזה כמעמיד לו מכשול (רמב"ם לאין רצו וחזינו מצוה רלב), וזה שייך רק כאשר העובר עבירה צריך להגיע לעזרת מי שמכין לו את סיבת העבירה, ואילו ליהיה מכין לו יתכן שהיה נמנע. וזה לא שייך לגבי השכרת דירה, שהצורך לגור בבית הוא כל כך חזק, עד שאי אפשר לומר שבשביל שהמשכיר

השכרת דירה למחללי שבתות

(קה) אם אפשר להשיג האיסור מישראל אחר מותר, ולדעת **המשנה למלך** (פ"ד מהל' מלוה ולוה ה"ב) אסור, ומצדד להקל כדעת הפני משה. ולפי זה יש צד להתיר על פי שיטות המקילים אלו.

אפשר לתלות בהיתר

אפשר להביא צד נוסף להתיר על פי המבואר **במשניות שביעית** (פ"ה מ"ו) שאסור למכור בשביעית מחרישה למי שחשוד על השביעית, ומסיים המשנה: 'זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור, [מיוחדת] לאיסור ולהיתר מותר'. וכן פסק **הרמב"ם** (הל' שמיטה יו"ב פ"ח ה"ב) 'זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת למלאכה שאסורה בשביעית אסור למכור לחשוד, ולמלאכה שאפשר שתהיה אסורה ותהיה מותרת מותר למכור לחשוד'.

הרי מבואר שכל דבר שאפשר לתלות בהיתר אין על זה חשש לפני עיור, וממילא אפשר לומר שמכיון שאפשר להשתמש בבית בהיתר, אין זה כנותן מכשול לחוטא. וכך ביאר **הריטב"א** (ע"ז טו: ד"ה מי דמי) שאין איסור לפני עיור אלא כשנותן למי שיעשה בו עבירה ודאי, שהוא מכשול ודאי, אבל אם היא רק ספק אם יעשה בה עבירה אינו אסור אלא מדרבנן, ואם לא יעשה רק איסור דרבנן לא החמירו. ולפי זה ניתן לומר דכיון שיש אומרים שהפעלת עלעקטור"ה היא רק איסור דרבנן, על כל פנים לגבי חשש לפני עיור הדבר קיל יותר.

מסייע למומר

עוד טעם אפשר לומר; כידוע יש מחלוקת הפוסקים אם יש איסור מסייע במומר, והש"ך (שם) **והדגול מרובה והחתם סופר** (שם) פסקו שמומר העושה עבירה במזיד ויש לו אפשרות לעשות את האיסור גם מבלעדי המוכר, מותר למכור לו דבר איסור, והלעיטהו לרשע וימות. דכיון שעושה כן בשאט נפש אינו נחשב כנותן מכשול לעיור. ואין איסור לסייע, וישראל מומר שהתמכר לעשות איסור בשאט נפש עד שלא ישמע לקול תוכחתו אין ישראל אחר מצווה להפרישו.

ולפי זה נידון דידן מכיון שהמומר מחלל שבת בשאט נפש ויכול להשכיר מישראל אחר, הלעיטהו לרשע וימות.

שיטת המשנה ברורה להחמיר

אמנם למעשה **המשנה ברורה** (סי' שמו סק"ז) שהחמיר בכל הנ"ל, והביא שיטת **הגר"א** (בי"ד שם) **והפתחי תשובה** (שם סק"ב) **והחיד"א** **בברכי יוסף** (שם) שיש איסור לפני עיור אפילו אם יכול לקנות ממקום אחר. ופסק שאסור להשאיל כלי מלאכה למי שחשוד לעשות בהם מלאכה בשבת, אם אינו דבר המצוי שיעשה בה מלאכה היתר. וכן פסק שיש איסור לסייע אפילו למומר.

ולפי זה נפל ג' ההיתרים הנ"ל בבירא, דהגם שיכול להשכיר בית אחר עדיין אסור לסייע אפילו למומר, ואין היתר רק אם מצוי שלא יעשה בה איסור, ובנידון דידן שידוע שהשוכר הוא מחלל שבת אי אפשר לומר שמצוי שלא יחלל שבת. וכן פסק **המשנה ברורה** (סי' רמג סק"ב) שאסור להשכיר מרחץ או שדה למומר המחלל שבת משום לפני עיור לא נתן מכשול.

מצוי כאן בארץ ישראל שקונים דירות במקומות שאין שומרי תורה ומצוות גרים שם, ומשכירים אותם להם, בתור השקעה, כי המחירים שם זול יחסית לעומת מקומות החרדים שומרי תורה ומצוות. ויש להסתפק האם אין חשש לפני עיור ומסייע ידי עוברי עבירה בזה שהשוכר שיושב בדירה ומחלל שבת, ומשתמש עם העלעקטור"ה בשבת באיסור, שמדליק ומכבה ומחמם ומבשל ואופה.

המנהג מקדמת דנא להתיר

הנה בספרי השו"ת"ם אנו רואים שכולם העידו פה אחד שהיה המנהג מקדמת דנא להקל להשכיר בית דירה למחללי שבתות, הגם שהיו מחללי שבת בתוך בית דירתם;

בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' קפד) כותב: 'הרי בכל השכרת בית ליהודים מחללי שבת קודש בבישול ואפייה ורחיצת הרצפה וכדומה, ולכאורה יהיה איסור בזה, אבל פוק חזי מה עמא דבר שאין חוששים לזה'.

כך כתב גם **בשו"ת מהרש"ג** (ח"ב סי' קמד): 'חזינו דעלמא לא איזדהרו בהכי, שהרי בעיירות גדולות שכיחי בזמננו מאוד הני מחללי שבתא, והרבה ישראלים כשרים יש להם בתים וחנויות באותן עיירות ומשכירין אותן להני אנשי דלא מעלי, ולא עלה על לב איש לחוש על זה ולומר דאסור להשכיר ביתו וחנותו למומר לחלל שבת משום איסורא דלפני עיור'.

ובשו"ת באר משה (ח"ה סי' צה) כותב: 'לפי שראינו שאין מדקדקין בדבר ואין אדם שואל כלל שאלה בזה בעל כרחו צריכין אנו למשכונני נפשנו להמציא היתר ולחלק'. כך גם **בשו"ת דברי יצחק** (א"ח סי' קו) כתב: 'לא שמענו כזאת מעולם לאסור להשכיר למחללי שבתות דירות וחנויות, ופוק חזי מאי עמא דבר'.

נברר כאן על מה מבוסס ההיתר שעליו שמכו העולם;

יכולים להשכיר בית אחר

הנה **הרמ"א** בהלכות עבודה זרה (סי' קנא סק"ז) מביא יש אומרים שאין איסור לפני עיור אלא אם אין החוטא יכול להשיג האיסור מעצמו, ואין יכול לקנות במקום אחר, אבל אם יכול לקנות במקום אחר, מותר למכור לו ואין בזה משום לפני עיור. ומסיים שנהגו להקל בסברא זו, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו. ע"כ. ובפשוטו היתר זה שייך גם בדון דידן שמצוי הרבה בתים בשוק להשכיר.

אמנם לכאורה לא שייך היתר זה כאן בארץ ישראל שרוב הבתים שייכים ליהודים, דכיון שכל היהודים אסורים להשכיר למחללי שבתות, הרי זה נחשב כאילו אינו יכול להשכיר בית אחר, וממילא אסור להשכיר משום לפני עיור.

ואכן **בדרכי תשובה** (סי' קנא סק"ז) הביא בשם **ספר פרשת הספן** (על רמב"ם פ"ט מהל' ע"ז) שהסתפק האם באופן שיש יהודי אחד עברין שמוכר דבר איסור, הותר מחמת זה גם לשאר יהודים למכור, כיון שאפשר לקנות מן העברין או לא. **והכתב סופר** (שו"ת י"ד סי' פג) מביא בזה מחלוקת אחרונים, לדעת **הפני משה** (ח"ב סי'

ר' יחיאל מיכל
ב"ר יצחק מטולטשין
(ב)

מזכירו לטובה

בשנת תר"ה, כשהיה ר' מיכל ילד קטן, לא היה בקו הבריאות, ומוהרנ"ת כתב לבנו ר' יצחק שיודיעו אותו משלומו הטוב, כנזכר בעלים לתרופה זו": "ג' ק' לתר"ה ברסלב ... ונא להודיענו מבנו נכדי מיכל שיחי' אם כבר שב לאיתנו בשלימות, שהי"ת יצילו מכל צער ופחד ויזכה לגדל בניו וביתו בנחת לאורך ימים ושנים טובות" (ש"ת ע"ד).

וכן אח"כ הזכיר מוהרנ"ת שצריכין להודות לה' שחזר לאיתנו וזל: 'ה' לך תר"ה ברסלב ... להודות לשם קדשו על ישועות בניו שיחי', כן יושיעו ה' תמיד להצילו מכל צער ופחד, ויחזק לבו ולב בניו שיחי' לעבודתו יתברך, כי הוא חיינו לנצח" (סי' תע"ה), וכן נזכר במכתב שלאחריו: 'ד' וירא תר"ה ברסלב ... לכתוב לי משלום בנך מיכל שיחי" (סי' תעצ"ו).

השתפכות הנפש

סיפר רבי לוי יצחק בענדער זצ"ל שכהיה פעם בטולטשין הלך לבית המדרש לקבל את פני רבי מיכל'ע בן רבי יצחק זצ"ל, ופגשו בעת אמירת תהלים, והיה אווחז אז בתהילים בממור ל"ה "ייהב" ה' את יריבי לחם את לוחמי וכו' אמור לנפשי ישועתך אני", וחזר תיבות "אמור לנפשי ה'ל כמה וכמה פעמים בהשתפכות הנפש פלאה, ונחמד הדבר עמום בנפש" (נשי"מ ח"א י"ב כ').

"א עדליכער איד"

פעם שמע רבי אברהם ב"ר נחמן כיצד מסביר ר' מיכל בשיחותיו את התפילה ב'שערי ציון' אשר כתוב שם שנזכה 'להפיק דרכי הענוה באמת', ענה ואמר: "ער רעדט ווי א ערליכער איד" = "מדבר הוא כיהודי כשר" (שיש"ק ח"ד ס' תליו').

בחינת צד"ק...

בשבת פרשת ויצא שנת תרנ"ה שָׁבַת
רבי לוי יצחק בענדער זצ"ל בעיר ברסלב
אצל רבי מרדכי שוחט, ובכל הזדמנות
דיבר עמו בשבחו של ר' מיכל, ואמר לר'
לוי יצחק שר' מיכל הוא בחינת "צדיק",
שצריך לנסוע ולבוא אליו לשבתות כדרך
שנוסעים לצדיקים, וכן נהג ר' מאטיל
בעצמו שהיה נוסע בכל שנה לה' פרשת
פָּרָא אֶרֶץ מִיכָל (שִׁשְׁמָה ח"ד י"ב כ"ה).

"שני צדיקים"...

בערב ראש השנה שנת תרע"ה היה ר' מיכל'על על הציון ביחד עם ר' אייזיק אייזענשטיין, ושניהם השתטחו על ציון רבינו, ומרוב הדוחק הניח כל אחד את ידו על כתף חבריו. ר' לוי יצחק שהיה אז בערב ראש השנה הראשונה לביאתו לאומאן, רצה לסייע להם להוריד לכל אחד את ידו מהשני, אמרו לו אנ"ש: אל תגע בם, אל תתערב בענייניהם. וכי אינך יודע על שאלו הם ממש כעני צדיקים, וזר לא יתערב בתוכם (שיש"ק ח"ד ס"ל ת"ז).

כי ניהם ה' ציון ניהם כל חורבותיה
הרה"ק רבי נחמן מהורודענקא זיע"א - זקנו של רבינו הקדוש
(ב)

ולאחר מכן שאל הבעל שם טוב את תלמידיו רבי נחמן: "וואס וועט
האיר זיין מיר געבן שדכנות?" - "מה תתנו לי דמי שדכנות", שתק רבי
נחמן, נענה הבעל שם טוב ואמר: "אז ביי מיר וועט זיין א מיידל
און ביי דיר וועט זיין א אינגל וועלן מיר זיך ביידע משדך זיין" -
"כשיוולד אצולו בת, ואצלך בן, אזי נשתדך יחדיו. אך רבי נחמן לא
הסכים לכך באמרו "פאר א רבין" שטייט אין מיר, אבער פאר
הסכים מוחותן ניט, ווארום איך האב מער איין מיין! - "להיות לא
לרבי" - מקובל עלינו, ואך לא למוחות, כי חס מוחות יורת מכם..." כי
רבי נחמן, כאמור, היה מיוחס עד לידו המלך עליו השלום.

ואז הוציא הבעל שם טוב כתב יוחסין משל עצמו והראה לרבי נחמן שגם הוא מיוחס עד רבן גמליאל הזקן, ושושילתא דרבן גמליאל הזקן היא הרי מזרע דוד המלך כנודע. אז נודע בעולם ייחוסו של הבעל שם טוב הקדוש.

[ומן הראוי לציין כאן מה שמובא בליקוטי תנינא סימן ק': "גם תפס איש אחד פשוט מנכדי הבעל שם טוב ז"ל, ואמר: 'גם זה מפרש שיחתו בכל פעם לפני השם יתברך בבכיה גדולה'; ואמר שזרע הבעל שם טוב רגילים בזה ביותר, כי הם מזרע דוד המלך עליו השלום, וכל עסקו של דוד היה עניין זה, שהיה משבר ליבו מאוד לפני השם יתברך תמיד, שזוהו עיקר ספר התהלים 'יסד', ובו'חיי מוהר"ר סימן רל": 'גם כבר שמענו שמחת משפחתו באה ממלכות בית דוד כידוע להעולם וכו'; ובאות תקכ"ט שם, 'אמר לו הבעל שם טוב: הלא כתוב בתהלים (י"ח נא) 'מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם', פירוש: 'מגדיל ישועות מלכו', מאד מלכי - רבנן, 'ועושה חסד', השם יתברך עושה - חסד - למשיחו, למי שמשיחו ומספר מהם, 'לדוד ולזרעו עד עולם, זהו רבינו ויוצאי חלציו שבאים מזרע דוד המלך עליו השלום'...]

גִּיל יִגִּיל אֲבִי צַדִּיק

מיד לאחר ההופה הלך לו החתן רבי נחמן לדרכו ולא נודע איה מקומו. באה זוגתו בבכיה אל הבעל שם טוב והתאוננה אצלו וזאמרה: "וואס איז דאס? האב איך דען געוואלט נעמען אייערער א מענטש ער זאל נאכדעם אוועקגיין?" - "מה זאת, וכי רציתי ללקחת אחד מבני החבריה על מנת שייעלם אחר כך... ענה הבעל שם טוב ואמר לה, "הנה רבי נחמן הוא מתלמידי ויש לו זמנים קבועים בהם הוא מופיע אצלי (כי רבי נחמן היה עסוק תמיד בשליחויות שונות עבור רבו הבעל שם טוב). ובכן, כאשר יגיע אלי בקרוב אשאלו על כך. ואמר לה שגם היא תבוא אז בזמן ההוא. וכך הוה, ליום המיועד הגיע רבי נחמן, ושאל אותו הבעל שם טוב על הנהגתו. השיב לו רבי נחמן "איך זעה ארויס אז זי וועט האבן א קינד וועט זי דארפן גיין פון דער וועלט זאל זי נאך לעבן..." - "רואה אני שמיד כשיוולד ללה בן תהיה מוכרחת להסתלק מן העולם, ומחמת רחמנותי עליה עזובתי את ביתי כדי שתחיה עוד. מסר לה הבעל שם טוב את דברי העלה הגדול כהווייתם, ותכף השיבה: "אויב ער איז אזא מענטש, אז ער ווייסט דאס - באשטיי איין!" - "אם הוא אדם גדול כזה, שיועד הוא בדברי מופלאים שכלאה - הרי שמסכימה אני לכך אף אם יעבור עלי מה!"

ואכן כעבור זמן מה נפקדו בדבר ישועה ורחמים, והי' בעת לדתה שמע רבי נחמן איך שזוגתו מתחננת ומעטירה אל ה' שיתירה בבחיים על כל פנים לחודש ימים אחרי לידתה כדי שתוכל להכיר את בנה ולהשתעשע עמו. נענה רבי נחמן ואמר ברוח קדשו: "איצטער איז א עת רצון וואס זי קען פועל'ן אויף כסדר, נאר זאגן - קען מען אייר נישט, אז זי האט געבעטן א חודש - האט זי געפועלט אויף א חודש!" - "כעת הוא עת רצון למעלה ויכולה היא לפעול אריכות ימים גם כן, אלא שלגלות לא את הדבר אי אפשר והיות שהתפללה על חודש ימים פעלה זאת בתפילתה וקיבלה חודש ימים. הבן הרך הנולד נקרא שמו בישראל (הוא אביו של רבינו הקדוש), ואכן בעת שגמלו לו חודש ימים נפטרה אמו ונסתלקה לעולמה.

רבי נחמן שנתאלמן בשנית הניח את בנו להתגדל בבית רבו הבעל שם טוב במעז'בוז', ונתגדל תחת עיניהם הפקוחות של הבעש"ט וזכותו בזקת מרת אדל, ופעם התבטא אודותיו הבעש"ט באזני בתו: "ס'איז דאר א וואויל אינגל".

בין ה'שישים' גיבורים' ונאמן ביתו

לאחר ששב מארץ ישראל, זכה רבי נחמן להתקרב להבעל שם טוב ולהתקשר בו בקשר אמיץ וחזק. הגם שרבי נחמן היה מבוגר בשנים מהבעש"ט, הפך עד מהרה לראשי המקורבים אליו והאחד המיוחד בין האריות שבחבורה. הוא נמנה על ה'שישים גיבורים' של הבעש"ט ונחשב לנאמן בית רבו. מפי החסיד רלו"צ בנדר צל קיבלנו, שהיה היחיד בין התלמידים שהורשה להתעסק עם הכתבים של רבו, וכל ענייני הבית הגדול והקדוש נחנכו על פיו.

ומסופר, כי כשגילה הבעש"ט לתלמידיו את סוד כוונת המקוה, העירו כמה מהתלמידים על השינויים לכאורה שיש ביניהם לבין כוונות המקוה שגילה האריז"ל. כאשר שמע מהם הבעש"ט הקדוש דבר זה, תיכף השליך ראשו לאחוריו ופניו נעשו כלפיד אש ועיניו בולטות (כדרכו תמיד בעת התפשטות הגשמיות בעת עלייתו לעולמות עליונים). בקצה השולחן ישב אז רבי נחמן מהורודענקא ונפלה עליו תרדמה גדולה שם על השולחן הטהור. בתוך שינתו חלם שבא הבעל שם טוב למקום מסוים ונהרו אליו קהל גדול מאוד לשמוע דרשתו. הבעש"ט החל לדרוש בפניהם את הדרוש הזה בכוונת המקוה. בתוך כך הבחין רבי נחמן שעומד לנגד הבעש"ט איש רך בשנים וסותר את דברי הבעל שם טוב. שאל רבי נחמן את הנוכחים מי הוא זה, השיבו לו שהוא האר"י ז"ל... וכך נמשך הפלפול ביניהם זמן רב עד ששמע איך האריז"ל הודה לדברי הבעל שם טוב. בתוך כך הבחין רבי נחמן משינתו ותיכף אמר לי הבעש"ט 'נחמן אני לקחתי אותך להיות עד בדבר הזה' תעיד, האם לא הודה לי האריז"ל?...?

על גודל מעלתו וחשיבותו בעיני כל התלמידים אנו למדים ממה שמתאמרא בשם הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע שכל עוד היה רבי נחמן ברוסיה לא יכלה מלכות רוסיה הרשעה לכבוש את פולין.

הבעל שם טוב משמש כשדכן שלו

בבקרבו אנ"ש מקובלת המסורה - שפעם הגיע אל מוין הבעל שם טוב אשה צדקנית וגנדיה (יש אומרים שהיא היתה אחותו של הרה"ק רבי יצחק דרדאהביטשער ז"ע אביו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ז"ע) ובקשה ממנו שישדך לה את אחד הצדיקים שבבני חבורתו. היא הוסיפה ואמרה שאינה מבקשת חתן בעל יכולת, כי פרנסתה מצויה ב"ה ויהיה ביכולתה לפרנס את בעלה בהרחבה ובלבד שיהיה אחד מבני החבורה קדישא שלו. הבעל שם טוב שהכיר במעלתה הציע לה אחת תלמידיו הק' רבי נחמן מהורודענקא שהתאלמן אז מזוגתו, ואכן נגמרה השידור בניניהם.

[illegible]